

DET KONGELIGE
UTDANNINGS- OG FORSKNINGSDEPARTEMENT

Adressater i følge vedlagt liste

Dcres ref

Vår ref
200402804

Dato
23.06.04

HØRING

Forslag om endringer i forskrift om opptakskrav til grunnutdanninger ved universiteter og høgszkoler § 8 Spesielle opptakskrav

- 1. Spesielle opptakskrav til allmennlærerutdanningen**
- 2. forslag om endring i spesielle opptakskrav til arkitekt- og industridesignutdanning ved Arkitektthøgskolen i Oslo**
- 3. forslag om spesielle opptakskrav til bachelorutdanning i kulturprosjektledelse ved Høgskolen i Lillehammer**

Utdannings- og forskningsdepartementet har 28. november 2002 med hjemmel i lov av 12. mai 1995 om universiteter og høgszkoler (Uh-loven) § 37 fastsatt *forskrift om opptakskrav til grunnutdanninger ved universiteter og høgszkoler*.

Departementet ønsker å innføre spesielle opptakskrav i form av karakterkrav for opptak til allmennlærerutdanning, slik det er varslet i St. meld. nr. 30 (2003-2004) Kultur for læring, kapittel 9.1 *Lærerutdanningen: å rekruttere de beste*, og som Stortinget har gitt sin tilslutning til, jf. Innst. S. nr. 268 (2003-2004).

Departementet har også mottatt forslag fra enkelte institusjoner som ønsker endringer i forskriftens § 8 som omhandler spesielle opptakskrav.

De ulike forslagene til endringer omhandles nedenfor.

1. Spesielle opptakskrav til allmennlærerutdanningen

Lærerne har ansvaret for grunnopplæringen til alle barn og unge, og allmennlærerutdanningen står i en særstilling i utdanningssystemet. Det er avgjørende at den holder høy kvalitet, og at den trekker til seg godt kompetente og motiverte studenter.

I St. meld. nr. 30 (2003-2004) Kultur for læring varsler departementet at det vil bli innført spesielle opptakskrav til allmennlærerutdanningen, og at flere alternativer vil bli lagt fram i en høringsrunde. Departementet har også vurdert opptaksprøver som et alternativ. Det vil kreve svært mye ressurser, både administrativt og økonomisk, og disse ressursene kan brukes mer effektivt på andre kvalitetsfremmende tiltak i lærerutdanningen.

I St.meld. nr. 30 kapittel 7.16 foreslår departementet også å skjerpe fagkravene for å oppnå generell studiekompetanse. Det skal stilles krav om mer matematikk og om et obligatorisk annet fremmedspråk. Slik vil elever som kommer ut av videregående opplæring om noen år, ha styrket sine kvalifikasjoner i matematikk og språk.

Departementets begrunnelse for å innføre karakterkrav er å sikre gode lærere med bedre faglige kvalifikasjoner i norsk skole. Dette vil gi signaler til ungdom som ønsker å ta allmennlærerutdanning, om at studiet skal være krevende, og at læreryrket forutsetter kunnskap, motivasjon, arbeidsinnsats og utholdenhet. Ved et flertall av høyskolene kommer alle som søker, nå inn på lærerutdanningene. Spesielle opptakskrav vil rekruttere bedre søkere, og det forutsettes at dette igjen vil få betydning for kvalifikasjonene hos ferdigutdannede lærere og for utdanningens og yrkets renommé. Departementet legger til grunn at styrkede krav på sikt vil bidra til å styrke rekrutteringen, fordi så vel utdanning som yrke vil få et bedre omdømme.

Prognosene viser at antall lærere som når pensjonsalder i løpet av en 10-årsperiode, vil være lavere enn nyutdannede allmennlærere, gitt dagens utdanningskapasitet. Dette medfører at det selv med en tidsbegrenset reduksjon i antallet nyutdannede lærere ikke vil oppstå noen akutt lærermangel i nær fremtid.

Departementet har som bakgrunnsmateriale for utarbeiding av de ulike alternativene innhentet statistikk fra Samordna opptak (SO). På grunnlag av SOs opptaksdata og Nasjonal vitnemålsdatabase (NVB) er det utarbeidet materiale som viser hvilke konsekvenser, alt annet likt, nedre karaktergrenser i allmennlærerutdanningen ville

fått for dem som møtte til studiestart i årene 2001 - 2003. Materialet er tilgjengelig på SOs internettsider: <http://www.samordnaopptak.no/statistikk/index04.html>

Nedenfor er det utarbeidet tre mulige hovedløsninger for regulering. Disse har i sin tur to alternative løsninger. Dette gir til sammen seks alternativer (skrevet i kursiv) for utforming av regulering av opptak. Departementet forutsetter at alle disse seks alternativene vil ivareta de behovene som det ovenfor er gjort rede for. Departementet ber berørte instanser vurdere disse alternativene og avgi uttalelse om hvilket som vurderes å være det beste.

Ut fra hensynet til at allmennlærere skal ha faglig bredde og selv skal kunne velge ulike spesialiseringer, er det sterke argumenter for å la den samlede innsatsen i videregående opplæring telle ved opptak. Det kan gjøres i form av at det innføres krav om minste gjennomsnittskarakter (karakterpoeng) eller skolepoeng (se alternativ 3 og 4). En begrensning på et slikt grunnlag vil også være fordelaktig i den forstand at det ikke gir føringer i videregående skole om at visse fag teller mer enn andre, og det vil belønne dem som yter god arbeidsinnsats i mange fag. Samtidig kan det hevdes at fagene norsk og matematikk står i en særstilling for den som skal virke som lærer i norsk grunnskole.

Vi viser også til at ikke alle søkere kan poengberegnes, og at heller ikke alle kvalifiserte søkere vil kunne dokumentere karakterer i alle fag. Det kan derfor bli nødvendig å foreta en særskilt vurdering i forhold til eventuelle karakterkrav i enkeltfag.

Dersom det fastsettes karakter- eller skolepoengskrav, må det vurderes om de som søker opptak til allmennlærerutdanning med grunnlag i realkompetanse, har kvalifikasjoner som kan vurderes som likeverdig med et definert karakternivå.

Tabellen nedenfor viser de seks alternativene og synliggjør i prosent hvor mange av studentene tatt opp til allmennlærerutdanning i perioden 2001-2003 som ville kommet inn med de ulike alternativer til nye opptakskrav. Dette tallgrunnlaget inkluderer ikke alle søkerne og må derfor tolkes med en viss varsomhet. De illustrerer likevel effekten av ulike alternativer.

De foreslåtte karakter- og poengkravene ville slått meget forskjellig ut ved ulike høyskoler, minst i de største byene, der søkningen er størst.

Alternativ 1 Karakteren 3 som minstekrav i norsk og matematikk	77,6 %
Alternativ 2 Karakteren 4 som minstekrav i norsk og matematikk	30,4 %
Alternativ 3 Minstekrav om 40 skolepoeng *)	60,4 %
Alternativ 4 Minstekrav om 35 skolepoeng **)	85,4 %
Alternativ 5 Minstekrav om 40 skolepoeng og minimum karakteren 3 i norsk og matematikk	63,8 %
Alternativ 6 Minstekrav om 35 skolepoeng og minimum karakteren 3 i norsk og matematikk	76,3 %

Innføring av karakterkrav i norsk og matematikk

Alternativ 1: Karakteren 3 som minstekrav i norsk og matematikk

Alternativ 2: Karakteren 4 som minstekrav i norsk og matematikk

I begge alternativer foreslås det å sette en nedre karaktergrense i norsk og matematikk slik fagene inngår i den generelle studiekompetansen. Karakteren 3 bør være en absolutt nedre grense i disse fagene for dem som skal virke som allmennlærere i norsk skole. Det er også argumenter for å stille krav om karakteren 4 i norsk og matematikk.

Innføring av krav om skolepoeng

Alternativ 3: Det settes minstekrav om 40 skolepoeng

Alternativ 4: Det settes minstekrav om 35 skolepoeng.

Dersom man skal sette en poenggrense slik at alle karakterer teller, mener departementet at det er riktig å bruke skolepoeng, ikke bare et karaktergjennomsnitt. *Karakterpoeng* regnes ut som gjennomsnittet for hvert fag (linje) på vitnemålet. Dette gjennomsnitt ganges med 10 og utgjør dermed karakterpoeng. Begrepet *skolepoeng* som brukes i opptakssammenheng, omfatter både *karakterpoeng*, eventuelle fordypningspoeng, bonuspoeng fra studieretning for musikk, dans og drama og realfagspoeng. På samme måte som i rangeringsreglene får de som velger tunge faglige fordypninger og realfag, en viss kompensasjon.

Ikke alle søkere til høyere utdanning har opptaksgrunnlag fra treårig videregående opplæring. Dette innebærer at det i forskrift vil må fastsettes bestemmelser som også ivaretar søkere som ikke kan dokumentere treårig videregående opplæring med eget vitnemål. Slike søkere inkluderer både søkere med fagbrev/svennebrev og søkere som vurderes etter den såkalte 23/5-regelen. Det forutsettes at skolepoeng for slike søkere

vil måtte regnes ut med grunnlag i de kompetansebevis som ligger til grunn for den generelle studiekompetansen.

Innføring av karakterkrav i kombinasjon med skolepoeng

Alternativ 5: 40 skolepoeng og 3 i norsk og matematikk.

Alternativ 6: 35 skolepoeng og 3 i norsk og matematikk

En kombinasjon av minstekrav i norsk og matematikk og skolepoeng kan sikre et minimumsnivå i disse fagene, samtidig som skolepoengsgrensen vil belønne et bredt kunnskapsnivå.

Merknad:

Vi gjør oppmerksom på at det i omtalen av de ulike alternativer er tatt utgangspunkt i den nåværende strukturen i videregående opplæring, og at bestemmelsene senere vil måtte tilpasses nye bestemmelser og betegnelser.

Om norsk

Norsk består normalt av tre deler med betegnelsene hovedmål, sidemål og muntlig. Karakterer for henholdsvis standpunkt og eventuell eksamen for hver del føres på egen linje på vitnemålet. Det forutsettes at karakterkrav i norsk skal omfatte alle delene i norskfaget. Dette vil sikre at karakterkravet favner hele bredden i faget.

Elever som har samisk som hovedmål, tegnspråk som førstespråk eller finsk som andrespråk, må eventuelt få særlig tilpassede regler. Det samme gjelder for søkere som dokumenterer opptaksgrunnlag fra et av de nordiske landene. Forslaget om karakterkrav i norsk innebærer videre at det må

- fastsettes en nedre poenggrense for Bergenstesten for at søkere til allmennlærerutdanning som har opptaksgrunnlag fra utlandet, fortsatt skal kunne dokumentere sine norskkunnskaper ved hjelp av slik test.
- utarbeides regler for vurdering av utenlandske søkere som dokumenterer norsk med godkjent kurs fra universitet eller høyskole.
- fastsettes bestemmelser om alternativt karakterkrav for søkere som har norsk i international baccalaureat (IB)

Om matematikk

Matematikk fra grunnkurs regnes som et eget fag på vitnemålet, mens matematikk fra Vkl (2MX med 5 uketimer og 2MZ med 3 uketimer) er studieretningsfag som føres separat. Det forutsettes at

- karakterkrav i matematikk i denne omgang bare skal omfatte grunnkurset, og at en eventuell utvidelse av fagkravene i den generelle studiekompetansen vil måtte utstå til ny struktur er innført, jf. St.meld. nr. 30.
- privatister som velger å ta studieretningsfag i matematikk, ikke behøver å avlegge separat eksamen i matematikk fra grunnkurs. For slike søkere

forutsettes det at karakterkravet gjelder for det laveste nivå søkeren kan dokumentere.

- søkere som ikke oppfyller karakterkravet i matematikk fra grunnkurset, men som har matematikk på et høyere nivå med karakteren 4 eller bedre i matematikk, anses å oppfylle karakterkravet.

2. Forslag om endring i spesielle opptakskrav til arkitekt- og industrideSIGNutdanning ved ArkitektHøgskolen i Oslo

For ArkitektHøgskolen i Oslo (AHO) er det fastsatt opptaksprøve som spesielt opptakskrav, jf. *Forskrift om opptakskrav til grunnutdanninger ved universiteter og høyskoler*. I brev 30. april 2004 har høyskolen søkt om i tillegg å få fastsette krav om matematikk (2MX/3MZ) og fysikk (2FY) for opptak til sine studier som omfatter master i henholdsvis arkitekt og industrideSIGN. Begrunnelsen er deres erfaringer i de senere årene med at et økende antall studenter synes å ha for lavt kunnskapsnivå i disse fagene.

Om arkitektutdanning

Arkitektutdanning tilbys i statlige institusjoner både ved NTNU og ved AHO, men profilen ved de to studiene har tradisjonelt vært forskjellig. Det innebærer også at det er fastsatt ulike opptakskrav til disse studiene. Ved AHO må søkerne gjennom en opptaksprøve, mens NTNU har krav om matematikk (3MX) og fysikk (2FY) for opptak til sin arkitektutdanning.

Om industrideSIGNutdanning

Master i industrideSIGN tilbys bare ved AHO, mens NTNU tilbyr en master i industriell design innenfor sivilingeniørutdanningen. I tillegg tilbyr flere høyskoler ulike treårige designutdanninger (bachelorutdanning). Noen har valgt å definere slike studier som ingeniørutdanning med krav om 3MX + 2FY eller teknisk fagskole/forkurs for ingeniørutdanning som opptakskgrunnlag, mens andre har definert slike studier som ordinære bachelorutdanning med generell studiekompetanse som opptakskgrunnlag. I likhet med det som gjelder ved AHO, er det også fastsatt opptaksprøve til treårig bachelorutdanning i produktdesign ved Høgskolen i Akershus.

3. Forslag om spesielle opptakskrav til bachelorutdanning i kulturprosjektledelse ved Høgskolen i Lillehammer

Høgskolen i Lillehammer har søkt om å få innføre opptaksprøve som den forutsetter også skal være grunnlag for rangering av kvalifiserte søkere til sin treårig bachelorutdanning i kulturprosjektledelse. Studiet ble etablert høsten 2003 med generell studiekompetanse som opptaksgrunnlag. Studiet er organisert med obligatorisk første og tredje år og valgfritt andre år der studentene kan velge spesialisering mot fjernsyn, billedkunst eller andre kulturområder. Opptaksprøve begrunnes med studiets pedagogiske oppbygning og ønsker om å ta utgangspunkt i en studentgruppe med praktisk/organisatorisk eller kunstneriske kvalifikasjoner. For

Øvrig viser høyskolen til at det er fastsatt opptaksprøve med innsending av CV, essay og intervju for opptak til sammenliknbare bachelorutdanninger i fjernsynsteknikk og fjernsynsregi.

Generelt om høringen - iverksettelsestidspunkt

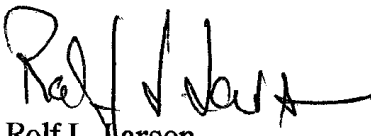
Departementet er av den oppfatning at spesielle opptakskrav bør varsles i god tid slik at elevene i videregående opplæring vet hvilke krav som stilles for opptak. Departementet tar likevel sikte på at *karakterkrav* for opptak til allmennlærerutdanning kan settes i verk fra og med opptak til studieåret 2005 – 06, og at forskriftsendringer derfor bør varsles snarest mulig etter avsluttet høring.

Departementet minner om at det er et mål å forenkle regelverket for opptak til høyere utdanning og ber berørte institusjoner om synspunkter også på søknadene fra Arkitektthøgskolen i Oslo og Høgskolen i Lillehammer. Vi gjør også oppmerksom på at et eventuelle *nye fagkrav* bør varsles i god tid, og at det derfor ikke vil kunne gjøres slike endringer med virkning fra studieåret 2005-2006.

Vi ber om at skriftlige kommentarer til de ulike alternativene for karakterkrav til allmennlærerutdanningen og til de øvrige forskriftsendringene både sendes i vanlig brev og via e-post til postmottak@ufd.dep.no innen 15. september d.å.

Med hilsen

Toril Johansson e.f.
ekspedisjonssjef

Rolf L. Morsen
avdelingsdirektør

HØRINGSINSTANSER

Departementene
Universiteter og høyskoler
Universitets- og høyskolerådet
Private høyskoler
Nettverk for private høyskoler
Kristne friskoler forbund
NOKUT

Norgesuniversitetet
Samordna opptak
Statens lånekasse for utdanning
Kommunene
Fylkeskommunene
Videregående skoler
Tekniske fagskoler
Utdanningsdirektoratet
Fjernundervisningsinstitusjoner
VOX
Folkehøgskoler
Riksrevisjonen
Datatilsynet
Norges forskningsråd
Studieforbund
Kommunenes sentralforbund
Rådet for funksjonshemmede
Likestillingsombudet
Kompetansesenter for likestilling
Elev- og studentorganisasjonene
LO
YS
Akademikerne
Utdanningsgruppens hovedorganisasjon
Lektorlaget
Norsk skolelederforbund
Utdanningsforbundet
Skolenes landsforbund
Forskerforbundet
FUG
Sametinget
ALLFORSK
Arbeidsforskningsinstituttet
Forskningsstiftelsen Fafo
Institutt for samfunnsforskning
NIKK Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning
Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
Norsk institutt for studier av forskning og utdanning
STEP-gruppen (Studier i teknologi, innovasjon og økonomisk politikk)
Statistisk sentralbyrå
Stiftelsen for samfunns- og næringslivsforskning
Statens arbeidsmiljøinstitutt
Norsk institutt for by- og regionforskning
Agderforskning

Finnmarksforskning
Møreforskning Molde, Volda og Ålesund
NORUT Samfunnsforskning AS
Nord-Trøndelagforskning
Nordisk samisk institutt - Sámi Instituhtta
Nordlandsforskning
Stiftelsen Østfoldforskning
Telemarkforskning Bø
Telemarkforskning Notodden
Østlandsforskning
Rogalandsforskning
UNIFOB
Norske arkitekters landsforbund
Norske industridesigneres forening